

Sovelletun kielitieteen kongressi Stuttgartissa

Puolitoistatuhatta kielitieteen, kielenopetuksen, psykolingvistiikan, sosiolingvistiikan, puheopin, kääntämisen ja muiden kielentutkimuksen sovellus- ja lähialojen edustajaa oli 25.—30. elokuuta koolla Stuttgartissa, joka tänä vuonna toimi kansainvälisen sovelletun kielitieteen yhdistyksen AILAn maailmankongressin isäntäkaupunkina. Kongressin viitisensataa esitelmää oli jaettu yli kolmeenkymmeneen sektioon, joissa esitelmien lomassa myös keskusteltiin. Vaikka oppikirjallisuus, opetuslaitteet ja oppimateriaalin tuottaminen olivat useiden esittelyjen ja mittavien kirjanäyttelyjen ansiosta ulkoisesti eniten esillä, näytti osanottajien suuren joukon kiinto kohdistuvan kunkin oman erityisalan ohessa psykolingvistiikkaan, jota koskevan sektorin puheenjohtaja Tatiana Slama-Cazacu piti myös yhden kongressin pääesitelmistä. Esitelmässään hän määritteli soveltavan psykolingvistiikan tavoitteet yleisen soveltavan kielitieteen kanssa yhteneviksi; tutkimusalaan kuuluvat lasten kielellinen kehitys, kielen opettaminen ja oppiminen, puheterapia, viestintä sekä tiedotuksen että teknologian ongelmana, monet kielitieteen ja psykologian erityiskysymykset jne. Psykolingvististen teorian ja tutkimuksen on kuitenkin liityttävä todelliseen viestintätapahtumaan. Slama-Cazacun mukaan sellaiset kielitieteen ja psykologian tutkimussuunnat, joiden perusteet ja lähtökohdat ovat toiset, eivät kelpaa soveltavan tutkimuksen tarkoituksiin. Psykolingvistiikka itsessään on Slama-Cazacun mukaan itsenäinen tutkimusala eikä jokin psykologian tai lingvistiikan suuntaus. Sama tieteenalan identiteetti ja sen itsenäisyyden tunnistamisen arviointi oli esillä myös S. Pit Corderin sovelletun kielitieteen näkymiä ja kehitystä käsitelleessä kongressin avaus-esitelmässä. Tänä päivänä voidaan edelleen kysyä, onko sovellettu kielitiede itsenäinen tiede tai tutkimussuunta ja mikä

on sen vastakohta, »soveltamaton» tutkimus. Mitään tiettyä sovelletun sen paremmin kuin teoreettisenkaan tutkimuksen metodologiaa tai teoriaa ei liene olemassa. Sovelletun lingvistiikan edustajiksi näkyvät useimmin tunnustautuvan ne, joilla tutkimusproblematiikkaan liittyy kielen sisäisten ilmiöiden lisäksi myös jokin »ulkoinen», todellisten kielenkäyttötilanteiden ongelmien määräämä tavoite.

Mieleenpainuvia ja antoisia alustuksia psykolingvistiikan sektiossa olivat myös Peter Strevensin esitys kielen omaksumisesta, oppimisesta ja opettamisesta, jossa mm. tähdennettiin kielen omaksumisen ja vieraan kielen oppimisprosessin erilaisuutta, sekä Renzo Titonen »humanistinen näkemys kielikäyttäytymisestä ja kielen oppimisesta». Sana »humanistinen» ei muuten esiintynyt kongressin aikana yksinomaan Titonen esitelmässä. Useammin kuin kerran tähdennettiin muussakin keskustelussa humanistisen lähestymistävän merkitystä kielen omaksumisen, kielen oppimisen ja kielikäyttäytymisen eri ilmiöiden tutkimuksessa vaihtoehtona (sekä psykologian että lingvistiikan) »tieteellisellä» selitysmallilla.

Tämän katsauksen kirjoittajalle lähimmäisen sektorin »fonetiikka ja kielenopetus» anti oli vaatimaton. Osasyynsä foneettikoiden poissaoloon lienee ollut lähes päällekkäisellä Leedsin kansainvälisellä foneettisten tieteiden kongressilla, mutta vaatimaton näky fonologian ja puheen tutkijoiden osuus muutoinkin olevan sovelletun kielitieteen tutkimuskentässä — siitäkin huolimatta, että koko tutkimusala on maanosassamme kasvanut ja itsenäistynyt juuri kielenopetuksen ja lingvistiikan tueksi. Erityisalan kukoistuksesta ja kehittymisestä ei ole hyötyä, ellei sen tuloksista kyetä tiedottamaan muille lingvisteille ja kielitieteen soveltajille.

Suomen sovelletun kielitieteen yhdistystä (AFinLA) edusti kongressissa yhdenkunta osanottajaa. Suomalaisista esitelmistä vastasivat E. Erämetsä (esitelmä käsitteli saksan vaikeiden äänteiden opettamista suomalaisille), H. Ringbom (suo-

men- ja ruotsinkielisten englannin opiskelijoiden tekemien virheiden eroista), AFinLA:n puheenjohtaja K. Sajavaara (Jyväskylän kontrastiivisen projektin lähtökohdista ja tavoitteista), Tove Skutnabb-Kangas (kaksi- ja puolikielisyyden suhteesta koulumenestykseen) sekä J. Toivainen (suffikseista suomenkielisten lasten puheenkehityksen mittareina). Suomalaisittain mielenkiintoinen oli myös Els Oksaaren esitelmä, joka käsitteli kaksikielisyyden ongelmia siirtolaisvirolaisten kielestä tehtyjen havaintojen valossa.

Suuren, useampipäiväisen kongressin tapahtumiin mahtuu sekä myönteisiä että kielteisiä kokemuksia. Stuttgartin kongressin heikoin kohta oli tiedottamisessa: esitelmien pitäjiltä jo liki vuotta aikaisemmin vaaditut lyhennelmät jaettiin osantottajille vasta kokouspaikalla, joten niihin ja useiden samanaikaisesti kokoontuneiden sektioiden työjärjestyksiin ei enää ollut aikaa syventyä. Sektioiden lukumäärästä (36) huolimatta monen työryhmän esitelmät olivat aiheiltaan perin hajanaisia eivätkä kaikki yltäneet tasoltaankaan siihen, mitä tämänlaatuisessa kongressissa olisi saattanut odottaa. Kaikkea haluamaansa ei yksityinen kongressinkävijä voinut päällekkäisyyksien vuoksi seurata, mutta esitelmien parhaimmisto julkaistaan jälleen kirjana — toivottavasti hyvissä ajoin ennen seuraavaa kongressia, joka kolmen vuoden päästä kokoontuu Kanadassa.

Silloin tällöin kuulee sanottavan, että kongressien tärkein anti ei olisikaan esitelmissä ja niiden virittämässä keskusteluissa vaan siinä, että niissä tapaa muita oman alansa ja lähialojen edustajia. Arvokasta yhteyksien solmiminen on varsinkin sellaisten tutkimusten tekijöille, joiden aiheet luonnostaan liittyvät muualla toimiviin projekteihin, mutta kaipa hyvät esitelmät ja väittelytkin silti kuuluvat onnistuneen kongressin kuvaan. Stuttgartin sovelletun kielitieteen maailmankongressissa sai toki myös kuulla lukuisia antoisia esitelmiä ja ajoin terävääkin sananvaihtoa.

Jaakko Lehtonen